

## ВІДГУК

офіційного опонента на кандидатську дисертацію

**Макарової Олександри Андріївни**

«Образ жінки в австралійських художніх текстах

XX століття: лінгвокогнітивний і культурологічний аспекти»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

У сучасному світі технологій та рівностей одним із ключових постає гендерне питання, що виводить жінку на важливу сходинку в межах соціуму. Із плином історії та розвитком суспільства стереотипи, що були створені, переглядаються і підлягають переоцінці. Саме тому вивчення образу жінки стає вельми необхідним та перспективним вектором дослідження.

Стрімкий розвиток когнітивної лінгвістики в цілому, і ґрунтовні дослідження образності концептів, зокрема їх поетичної складової (Л.І.Белєхова, Л.В.Димитренко, О.С. Маріна та ін.) призвело до зацікавленості вченими образом жінки в різних парадигмах (І.Ю. Набокова, А.О. Колєсова, О.С. Бондаренко, О.М. Калугіна). Не зважаючи на той факт, що образність завжди залишалася у фокусі уваги дослідників, образ австралійської жінки виявився недостатньо вивченим, що й обумовило **актуальність** роботи Макарової О.А. Окрім цього, **актуальність** рецензованої роботи визначається необхідністю створення комплексного підходу до вивчення не лише засобів, що використовуються для створення образу жінки в австралійській художній прозі, а й дослідження його лінгвокогнітивних та лінгвокультурних особливостей.

**Метою** роботи було зазначено встановлення лінгвокогнітивних і лінгвокультурних ознак формування жіночого образу в австралійській художній прозі XX століття. Усі **завдання**, виконання яких спрямовано на досягнення поставленої мети, є теоретично послідовними та виваженими.

Комплексна **методика дослідження**, із залученням загальнонаукових (архетипний аналіз, культурологічний аналіз) та лінгвістичних (контекстуальний аналіз, аналіз словникових дефініцій, метод когнітивно-семаантичного аналізу, концептуальний аналіз) методів, сприяла всебічному та ґрунтовному дослідженню

обраного **матеріалу**, а саме 1112 фрагментів австралійських художніх текстів, у яких втілено образ жінки, дібраних методом суцільної вибірки з австралійської прози та коротких оповідань.

**Методологічно** дослідження Макарової О.А. спирається на лінгвокогнітивну теорію художнього образу, теорію реконструкції концептів у художньому тексті і теорію фреймового моделювання, етнолінгвістичний і лінгвосеміотичний підходи до інтерпретації художнього образу, лінгвокультурологічний підхід до характеристики художнього образу як типажу.

**Наукова новизна** рецензованої розвідки виявляється у тому, що вперше схарактеризовано образ жінки в австралійських художніх текстах ХХ століття у лінгвокогнітивному та лінгвокультурологічному аспектах, що і стало **предметом** дослідження. На особливу увагу заслуговує той факт, що було запропоновано комплексну методику дослідження образу жінки в австралійських художніх текстах. Дисертантці вдалося довести той факт, що образ жінки виступає одним із базових елементів австралійської картини світу і характеризується великою кількістю когнітивних ознак, що притаманні цьому образу, зокрема – вікова, професійна ознаки, сімейний стан і соціальний статус.

**Теоретичне підґрунтя**, на якому виконано рецензовану дисертацію, заслуговує на увагу та схвалення, оскільки вихідною основою для дослідження стали здобутки сучасної філологічної науки в сфері когнітивної лінгвістики та інтерпретації тексту, а також лінгвокультурології.

**Практичне значення** рецензованої роботи обумовлене перспективою застосування отриманих результатів у викладанні курсів зі стилістики англійської мови, інтерпретації тексту та спецкурсів із когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології, а також при написанні курсових і дипломних робіт, у наукових дослідженнях аспірантів.

Дисертантка опрацювала достатній обсяг вітчизняної та зарубіжної наукової літератури за проблематикою дослідження. Така широка обізнаність авторки підтверджується у тексті роботи вмінням аналізувати та узагальнювати думки різних вчених, коректно обирати необхідні для дослідження методологічні погляди.

Отже, дисертація О.А. Макарової характеризується науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю. Структура роботи може бути повністю схвалена як така, що логічно підпорядковується поставленій меті, композиція розділів відповідає послідовності конкретних завдань, що вирішуються.

Робота пройшла апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях, основні положення та результати дослідження висвітлено у 6 одноосібних публікаціях, а також у 3 тезах конференцій.

Робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків і списку використаних джерел та довідкової літератури. Автореферат дисертації повністю відображає її основні положення.

У вступі згідно із традицією обгрунтовано вибір теми дисертації, визначено актуальність, об'єкт і предмет дослідження, аргументовано сформульовано мету та завдання роботи, ґрунтовно розкрито її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, визначено методи дослідження, наведено дані про апробацію.

Перший розділ *«Теоретико-методологічні засади дослідження образу жінки в австралійських художніх текстах»* являє собою ґрунтовний аналіз теоретичного доробку вчених з лінгвокогнітології та лінгвокультурології, пояснення ролі жінки в картині світу взагалі, та важливості образу жінки для австралійської картини світу зокрема.

Основні поняття, зокрема, художній образ (с. 27), архетип (с. 31), концептуальне та аналогове мапування (с. 32), концепт (с. 37), концептуальна метафора (с. 44), гендер (с. 49) та стереотип (с. 51) проаналізовано у першому розділі. Ґрунтовно розглянуто структура, роль та функції концептів для опису та сприйняття образу жінки в австралійській картині світу.

Методологічна база дослідження представлена у підрозділі 1.3. Зауважується, що методика має комплексний характер, поєднує в собі різноманітні методи і прийоми, що робить можливим з'ясування взаємозв'язку між мовою та мисленням, знанням і його втіленням у словесну тканину тексту. Для всебічного дослідження концепту WOMAN було залучено концептуальний, лінгвостилістичний та архетипний аналіз, які уможливили реконструкцію

концептуальної основи образу жінки, виділення основних стилістичних тропів і фігур, за допомогою яких формується цей образ, а також виділення архетипних образів, що є важливими для австралійської лінгвокультури.

На особливу увагу заслугове використання різних видів мапування для формування розуміння про предконцептуальну іпостась, яка виявляється важливим фактором не лише для розуміння ролі та місця жінки в австралійському суспільстві, а й для формування її художнього образу.

Слід зауважити, що другий розділ *«Лінгвокогнітивні засоби формування образу жінки в австралійських художніх текстах»* є наочним прикладом спроможності Макарової О.А. логічно й виважено опрацьовувати й подавати матеріал, будувати окремі послідовності, що утворюють одне ціле. Це, в свою чергу, дозволяє отримувати важливі, вагомі та перспективні результати.

Архетипну природу образу жінки, властиву австралійським художнім текстам розглянуто в підрозділі 2.2. Вичерпна характеристика жінки, яка створюється на основі гендерного стереотипу подана у підрозділі 2.3. Ґрунтовним виявляється опис концептуальних рис різних компонентів (ЗОВНІШНІСТЬ, ВНУТРИШНІЙ СВІТ, ВІК, МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ), які є характерними для концепту WOMAN. Авторка надала вичерпну характеристику іпостасі образу жінки в австралійських художніх текстах, на основі якої було побудовано ядро-периферійну модель концепту WOMAN, в якій відображено не лише загальноприйняті, а й стереотипні уявлення про жінку.

У третьому розділі *«Лінгвокультурні особливості образу жінки в австралійських художніх текстах»* всебічно висвітлено найуживаніші образи жінки, що є характерними для австралійського художнього тексту, відповідно до етнокультурних домінант. Було виокремлено синтаксичні засоби (антитеза, градація (с. 154), персоніфікована метафора (с. 155), метафора (с. 156), алітерація (с.167) та символи (с. 157, 159), за допомогою яких досягається більша наочність та точність того чи того образу.

Основні положення, що винесено на захист, теоретично обґрунтовані, підтверджені матеріалом і методами дослідження.

Усе викладене вище дозволяє кваліфікувати кандидатську дисертацію, що розглядається, як багатопланову працю, яка відповідає сучасному рівню наукових знань та викликам лінгвістично-когнітивних досліджень.

Водночас, хотілося б зупинитися на певних дискусійних моментах, які виникли під час прочитання даної наукової розвідки.

1. На сторінках 27 – 40, Ви наводите різні трактування поняття «концепт». Уточніть, будь ласка, якого визначення Ви дотримуєтесь у своїй науковій розвідці?

2. У підрозділі 2.2 ви докладно аналізуєте архетипні образи-символи, які властиві жінці в австралійських художніх текстах. При цьому Ви звертаєтесь тільки до одного символу – *Уроборосу*. Виникає питання, чи зустрічаються інші символи?

3. У підрозділі 2.3 проведено дослідження концептуальних ознак, якими характеризується образ жінки, як гендерного стереотипу – вік, зовнішність, риса характеру та інші здібності. Однак, при формулюванні компонентів концепту Ви називаєте лише три – AGE, APPERIENCE, CHARACTER. У висновках до цього ж розділу Ви кажете про такі складові “змісту концепту WOMAN, як компонентів поняттєвої площини художнього образу жінки”: зовнішність, внутрішній світ, соціальна значущість, риси характеру. Прошу коментарів щодо такої розбіжності концептуальних ознак.

4. У третьому розділі своєї дисертаційної розвідки ви детально описуєте образи жінки-стоїка (с. 153-154, 160), жінки-берегині (с. 164), жінки-невільниці (с. 168), жінки-дружини (с. 172) та жінки-спокусниці (с. 172). Було б цікаво почути, які з цих образів виявились найбільш частотними і чим це можна пояснити.

Наведені зауваження носять здебільш дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дослідження. Загалом дисертація Макарової О.А. «Образ жінки в австралійських художніх текстах ХХ століття: лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний аспекти» є ґрунтовним, завершеним, оригінальним дослідженням, що становить значний внесок до

сучасних мовознавчих студій, відкриваючи нові перспективи для наступних розвідок і має суттєве значення для подальшого розвитку германістики.

Вважаю, що дисертація Макарової О.А. «Образ жінки в австралійських художніх текстах ХХ століття: лінгвокогнітивний і культурологічний аспекти» цілком відповідає необхідним кваліфікаційним вимогам п. 9 – 13 положення «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., за спеціальністю 10.02.04 – германські мови, а її авторка – Макарова Олександра Андріївна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,  
доцент кафедри іноземних мов  
професійного спрямування

Запорізького національного університету

О. О. Приходченко

Вчений секретар:

кандидат філологічних наук, доцент



О. А. Проценко

Підпис засвідчую

НАЧАЛЬНИК  
ВІДДІЛУ КАДРІВ



Відзив отримано  
12.11.2019

Учений секретар  
спеціалізованої вченої  
ради К 67.051.05

доц. Цанів А.О.